

SØR-VARANGER KOMMUNE

Boks 406, 9915 Kirkenes

Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12

E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no

www.svk.no

Innkalling

Utvalg: Utvalg for miljø og næring
Møtedato: 12.05.2016
Møtested: Møterom Viksjøen, Rådhuset
Møtetid: 12:30

Ved eventuelt forfall, er representantene selv ansvarlig for å innkalle vara.

Varamedlemmer møter etter nærmere innkalling.

Møte starter med orientering fra Kjetil Langseth Bedriftsrådgivning.

Kirkenes, 03.05.2016

Magga, Mariann Wollmann
Utvalgsleder

SAKSLISTE:

Saksnr.:	Sakstittel:	Arkivsak:	U.off:
Ref.sak 003/16	ORIENTERING OM HØRINGSUTTALELSE - NÆRINGSUTVIKLING I SJØSAMISKE SAMFUNN	16/1095	

SØR-VARANGER KOMMUNE

PLAN- OG UTVIKLING

Vår ref.: Saksnr.: 16/1095/3	Dato: 02.05.2016	
Saksbehandler: Stig Ulvang	Telefonnr.: 78 97 74 9378 97 76 81	Epostadresse saksbehandler: stig.ulvang@sor-varanger.kommune.no

NOTAT:

ORIENTERING OM HØRINGSUTTALELSE - NÆRINGSUTVIKLING I SJØSAMISKE SAMFUNN

Sør-Varanger kommune har fått på høring vedlagte høringsnotat fra Sametinget: Næringsutvikling i sjøsamiske samfunn. Høringsfristen var opprinnelig 23.05.2016, men er nå utsatt til 30.05.2016.

Etter rådmannens vurdering vil en eventuell uttalelse her i hovedsak være politisk, og rådmannen legger derfor opp til at utvalg for miljø og næring i sitt møte 12.05.2016 drøfter om kommunen skal avgi uttalelse, og hva en eventuell uttalelse bør fokusere på. På bakgrunn av utvalgets signaler, kan rådmannen eventuelt fremme forslag til høringsuttalelse til kommunestyret 25.05.2016.

Etter innspill fra utvalgsleder, har rådmannen bedt om innspill til høringsnotatet fra Jarfjord Ungdomslag, Felles-Neiden, Bugøyfjord Vel, Bugøynes Opplevelser, reinbeitedistriktene og Sør-Varanger Sameforening (Sør-Varanger sjølaksefiskarlag er egen høringsinstans). Eventuelle innspill legges frem på møtet.

Stig Ulvang
Jordbrukssjef

Notáhta • Notat

Geasa/Til: TilSbr_Navn.

Min čuj./Vár ref: 14/1036 - 27

Beaivi/Dato: 15.03.2016

Sámediggi
Áyiovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

Høringsbrev "Næringsutvikling i sjøsamiske samfunn"

Vil du være med å bygge et sterkt og levedyktig sjøsamisk samfunn. Sametinget vil da gjerne høre din mening. Sametinget ønsker å belyse muligheter og trusler i de sjøsamiske områdene. Hva kan gjøres og hvilke virkemidler skal benyttes. Vi har i høringsdokumentet prøvd å beskrive situasjonen i området i dag.

Hovedmålsettingen for dette høringsnotatet er å bruke Sametingets næringspolitikk som bidrag til å opprettholde levedyktige sjøsamiske lokalsamfunn. Høringsnotatet sendes ut på høring til ulike instanser, kommuner og organisasjoner for å få konkrete innspill til Sametingets videre arbeid med fokus på situasjonen i sjøsamiske samfunn.

Vi ønsker spesielt innspill fra de som bor i de aktuelle områdene, men høringen er åpen og alle kan sende innspill til oss.

Høringsfristen er satt til: 23.05.2016

Gulaskuddandreive "Ealáhusovddideapmi mearrasámi servodagain "

Mii háliidit leat mielde huksemin nana ja ceavzilis mearrasámi servodagaid. Sámediggi háliida diehtit du oainnu. Sámediggi háliida čuvget vejolašvuodaid ja áitagiid mearrasámi guovlluin. Maid sáhttit dahkat ja guđe váikkuhangaskaomiid galgat geavahit. Mii lea gulaskuddandokumeanttas geahččalan čilget guovllu dálá dili.

Dán gulaskuddannotáhta váldomihttomearri lea geavahit Sámedikki ealáhuspolitihka veahkkin dasa ahte bisuhit ceavzilis mearrasámi báikegottiid. Gulaskuddannotáhta sáddejuvvo iešguđet instánssaide, gielddaide ja organisašuvnnaide gulaskuddamii háhkan dihtii konkreta árvalusaid Sámedikki viidásat bargui dainna ahte čalmmustahttit mearrasámi servodagaid dili.

Mii háliidit árvalusaid erenoamážit sis geat ássat dán guovlluin, muhto gulaskuddan lea rabas ja buohkat sáhttet sáddet árvalusaid midjiide.

Gulaskuddanáigemearri lea: 23.05.2016

Gulaskuddaninstánssat/Høringsinstanser:

Finnmark fylkeskommune: postmottak@ffk.no

Troms fylkeskommune: postmottak@tromsfylke.no

Nordland fylkeskommune: post@nfk.no

Nord-Trøndelag fylkeskommune: postmottak@ntfk.no

Kommuner i STN- område:

Kautokeino: e-post@kautokeino.kommune.no

telefonnr: +47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Åpningstider:
Mandag - Fredag
08:00-15:30

Alta: postmottak@alta.kommune.no
Loppa: postmottak@loppa.kommune.no
Kvalsund: Servicekontoret@kvalsund.kommune.no
Måsøy: postmottak@masoy.kommune.no
Nordkapp: postmottak@nordkapp.kommune.no
Porsanger: postmottak@porsanger.kommune.no
Karasjok: postmottak@karasjok.kommune.no
Lebesby: postmottak@lebesby.kommune.no
Gamvik: postmottak@gamvik.kommune.no
Tana: postmottak@tana.kommune.no
Nesseby: postmottak@nesseby.kommune.no
Sør-Varanger: postmottak@-sor-varanger.kommune.no
Tromsø: postmottak@tromso.kommune.no
Skånland: post@skanland.kommune.no
Gratangen: postmottak@gratangen.kommune.no
Lavangen: postmottak@lavangen.kommune.no
Salangen: postmottak@salangen.kommune.no
Sørreisa: postmottak@sorreisa.kommune.no
Balsfjord: postmottak@balsfjord.kommune.no
Karlsøy: postmottak@karlsoy.kommune.no
Lyngen: post@lyngen.kommune.no
Storfjord: post@storfjord.kommune.no
Kåfjord: post@kafjord.kommune.no
Skjervøy: post@skjervoy.kommune.no
Nordreisa: postmottak@nordreisa.kommune.no
Kvænangen: postmottak@kvanangen.kommune.no
Narvik: postmottak@narvik.kommune.no
Hamarøy: postmottak@hamaroy.kommune.no
Tysfjord: postmottak@tysfjord.kommune.no
Evenes: postmottak@evenes.kommune.no
Kommunenes sentralforbund: ks@ks.no
Kommunal- og moderniseringsdepartementet: postmottak@kmd.dep.no
Finansdepartementet: postmottak@fin.dep.no
Bivdi: post@bivdi.no
Sørvaranger Sjølaksefiskerlag: a-danil@online.no
Sjølaksefiskerne i Finnmark: a-danil@online.no
Tana og Omegn Sjølaksefiskerforening: bjarne.johansen@dinpost.no
NSL: post@nsl.no
Fylkesmannen i Finnmark: fmfipostmottak@fylkesmannen.no
Fylkesmannen i Troms: fmtrpostmottak@fylkesmannen.no
Fylkesmannen i Nordland: fmnopost@fylkesmannen.no
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag: fmntpost@fylkesmannen.no
Vardobaiki: post@vardobaiki.no
Senter for nordlige folk: post@nordligefolk.no
Arran: poassta@arran.no
Samisk høyskole: postmottak@samiskhs.no
Uit fiskerihøgskolen: torbjorn.trondsen@uit.no peter.orebech@uit.no postmottak@uit.no
Steinar pedersen Protect sami: steinar.pedersen@protectsapmi.com
Norges Fiskerlag: fiskarlaget@fiskarlaget.no
Kystfiskerlaget: post@norgeskystfiskerlag.no
Sjømat Norge: firmapost@sjomatnorge.no
Sametingets politiske grupper:
Áarjel-Saemiej Gielh: ellinor.marita.jama@samediggi.no jovna.zakharias.dunfjell@samediggi.no
Arbeiderpartiet: ap@samediggi.no

Árja: Arja@samediggi.no

Fastboendes liste: Isak.mathis.o.haetta@samediggi.no

Flyttsamelista: per.a.baehr@samediggi.no

Fremskrittspartiet: aud.helene.marthinsen@samediggi.no arthur.torfoss@samediggi.no

Høyre: Ellen.kristina.saba@samediggi.no lars.flip.paulsen@samediggi.no

Nordkalottfolket: kjetil.romsdal@samediggi.no kjellrun.wilhelmsen@samediggi.no

toril.bakken.kaven@samediggi.no

NSR: nsr@samediggi.no

NSR/SÁB: beaska.niillas@samediggi.no christina.henriksen@samediggi.no

Samer sørpå: marie.therese.n.aslaksen@samediggi.no

Notáhta • Notat

Geasa/Til: TilSbr_Navn.

Min čuj./Vår ref: 14/1036 - 25

Beaivi/Dato: 12.11.2015

Sámediggi
Áyivárgaaidnu 50
9730 Kárásjohka

Høringsnotat Næringsutvikling i sjøsamiske samfunn

telefonnr: +47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

1 Innledning

Hovedmålsettingen for dette høringsnotatet er å bruke Sametingets næringspolitikk som bidrag til å opprettholde levedyktige sjøsamiske lokalsamfunn. Høringsnotatet sendes ut på høring til ulike instanser, kommuner og organisasjoner for å få konkrete innspill til Sametingets videre arbeid med fokus på situasjonen i sjøsamiske samfunn.

Sjøsamiske områder ble ekstra hardt rammet av fornukspolitikken. Sametingsrådet vil her vise til budsjetteksten i Sametingets budsjett for 2015 om undersøkelseskomisjon for fornukspolitikken. Målet er å igangsette en offentlig undersøkelse om hvilke virkninger fornukspolitikken har hatt for det samiske folk, hvor sjøsamiske områder naturlig nok vil ha et sterkt fokus. Sametingsrådet vil følge opp dette arbeidet og vil etter en intern kartlegging/innledende analyse ta et initiativ overfor sentrale myndigheter med invitasjon til å bidra aktivt i dette arbeidet.

Sametingets næringspolitikk og politikk for samfunnsutvikling vil kunne bidra til å løse disse utfordringene. Gjennom strategisk arbeid med nasjonale og regionale myndigheter og gjennom innretting av virkemidler kan Sametinget få igangsatt positive tiltak. Videre er det sentralt å forene krefter for å sikre positiv utvikling for de sjøsamiske samfunnene, og en strategi for politikkområdet skal være motiverende og sette fokus på de gode mulighetene vi har for å fremme det sjøsamiske kulturgrunnlaget gjennom næringspolitikk og ved å styrke attraktive lokalsamfunn.

Strategier for mer bolyst og positiv samfunnsutvikling vil være sentralt for utviklingen i sjøsamiske områder. Sametinget konstaterer at det også er nødvendig med strategier og tiltak som kan styrke samisk språk og opplæring i sjøsamiske områder. Dette vil behandles som en del av Sametingets språk- og opplæringspolitikk, og ikke som en del av denne redegjørelsen.

Under Sametingets plenum i desember 2013 ble det avholdt et Sjøsamisk fiskeristrategiseminar, hvor man hadde fokus på fremtidig utvikling i sjøsamiske samfunns- og næringsinteresser. Målet med seminaret var å synliggjøre fremtidige muligheter og utfordringer, og ut fra dette planlegge strategier for hvordan det sjøsamiske samfunnet skal utvikles og styrkes. I etterkant av seminaret har Sametingsrådet invitert til flere folkemøter i sjøsamiske områder, der Sametinget har fått innspill direkte fra befolkningen og ulike interessegrupper. Blant annet har det vært avholdt folkemøter i Storekorsnes i Alta kommune og senere i Kåfjord kommune. Videre planlegges det avholdt et nytt folkemøte i Vestertana. Tema for møtene var blant annet orientering om fjordfiskerimandats mandat og arbeid, fangst- og mottakssituasjonen lokalt i fjordene og orientering om Sametingets fiskeripolitikk.

Åpningstider:
Mandag - Fredag
08:00-15:30

Sametingsrådet gjennomførte i perioden 10. - 14.08.15 en reise langs finnmarkskysten som et ledd i arbeidet med Sametingets sjøsamiske strategier. Strategiarbeidet har fokus på rettigheter i fisket og lokale mottaksforhold, bostedsattraktivitet og bolyst og målrettet og nyskapende næringsutvikling. Møtene ga også muligheter for drøfting av kulturell revitalisering langs kysten. Møtene ble holdt i Vardø, Båtsfjord, Mehamn, Gamvik, Kjøllefjord, Veidnes, Billefjord og Smørfjord med avslutning i Havøysund. Sametinget fikk anledning til å møte både politisk ledelse i de aktuelle kommunene, samt organisasjoner og enkeltaktører som arbeider målrettet med næringsutviklingstiltak. Sametinget fikk god anledning til å synliggjøre eget arbeid med aktuelle sjøsamiske tiltak koblet sammen med de økonomiske virkemidlene som stilles til rådighet.

Målet for turen var å få innblikk i og nærmere kjennskap til de utfordringer og utviklingstrekk som i dag kjennetegner kystsamfunnene. Sametinget fikk gode og konstruktive innspill til arbeidet med sjøsamiske strategier.

Sametinget arbeider for et sterkt og allsidig næringsliv, som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og som danner grunnlag for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametingsrådet vil vise til flere meldinger som vil bli forelagt Sametingets plenum. Miljøaspektet er viktig i et sjøsamisk perspektiv, både hva angår mulig biologisk forurensing fra havbruksnæringen, oljevernberedskap, interessekonflikter i arealbruk på sjøen osv. Disse aspektene vil Sametingsrådet komme nærmere tilbake til i varslet areal- og miljømelding som legges fram for Sametingets plenum.

Innsamling, dokumentasjon og formidling av tradisjonell kunnskap i kombinasjon med vitenskapsbasert kunnskap vil kunne danne grunnlag for gode utviklingsprosesser i sjøsamiske områder og bidra til positiv utvikling i de områdene. I kommende melding om høyere utdanning og forskning vil dette bli nærmere vurdert og drøftet. Samiske institusjoner og kulturinstitusjoner spesielt, er viktige bærebjelker i mange sjøsamiske samfunn. Sametingsrådet skal legge fram en melding for Sametingets plenum om samiske kulturinstitusjoner hvor dette aspektet synliggjøres og drøftes mer inngående. Videre er det lagt frem en redegjørelse om duodji, og det er igangsatt ett arbeid sammen med duodjiorganisasjonene med tanke på utfordringer redegjørelsen reiste. Det vil også komme en egen sametingsmelding om duodji til plenum i løpet av 2016. Når det gjelder landbruk, gir Sametinget innspill til jordbruksforhandlingene.

2. Sentrale saker og prosesser

2.1. Rettigheter og forvaltning

Sametinget konstaterer at samene har etablert rett til fiske og rettigheter til utnyttelse av andre marine ressurser i kystnære samiske områder, jf. Konklusjonen av Kystfiskeutvalget i NOU 2008:5 'Retten til fisket i havet utenfor Finnmark', Havressursloven, §§ 1, 6, 7g), Deltakerloven § 21 tredje ledd og Prop 70L (2011-2012).

Sametinget er kritisk til at Kystfiskeutvalgets innstilling ikke er fulgt opp i større grad. Krenkingen av menneskerettighetene ble gjort da Stortinget og regjeringen i 2012 mente at sjøsamisk fiske ikke kommer inn under urbefolkningsrettighetene. Vedtaket ble da gjort på feil grunnlag og uriktige opplysninger. Dette er en urettferdighet mot sjøsamene som den norske stat må rette opp. Den beste strategien til å fortsette utviklingen av sjøsamiske samfunn er å sikre samenes rettigheter til fiske og at det er god forvaltning av marine ressurser. For å oppfylle Kystfiskeutvalgets forslag i NOU 2008:5 må det gjennomføres en rettighetsutredning slik at det kollektive rettighetsgrunnlaget til befolkningen i samiske områder blir styrket. For å følge og løfte opp saken, bør de bestemmende myndigheter arrangere en konferanse der Sametinget,

Stortinget og Regjeringen sammen kan ta opp spørsmålet og drøfte hva som gikk galt da Staten gjorde feil i sin behandling av NOU 2008:5.

Fjordfiskerinemnda ble oppnevnt 1. februar 2014. Fjordfiskerinemnda skal styrke forvaltningen av fjordfiskeriene, særlig med vekt på samisk bruk og denne brukens betydning for samiske lokalsamfunn. Virkeområdet er fylkene Finnmark, Troms og Nordland. Sametinget oppnevner tre av seks medlemmer, i samråd med fylkeskommunene.

Fjordfiskerinemnda skal vurdere situasjonen og utviklingen for det lokale kystfisket, med særlig vekt på samisk bruk. Den skal fremme forslag om målrettede lokalt tilpassede tiltak som kan bidra til å styrke kystsamfunn og samiske lokalsamfunn. Den skal innhente vitenskapelig og lokal og tradisjonell kunnskap om viktige gyte- og oppvekstområder for bestander som høstes kystnært og i fjordene, og vurdere hvilke regulerings tiltak, herunder redskapsbruk, som sikrer en bærekraftig høsting og tilrettelegger for lokal utnyttelse av ressursene. Den skal også vurdere plassering av de fjordlinjer som angir hvor det er forbudt å fiske for fartøy over 15 meter, samt hvilke unntak som er hensiktsmessige.

Sametinget ønsker ikke at fartøy over 15 meter skal få generelle dispensasjoner til å fiske innenfor fjordlinjene. Hver enkelt dispensasjon skal være gjenstand for behandling og anbefaling fra fjordfiskerinemnda. Områder innenfor fjordlinjene skal ikke være verneområder, men være områder som gir grunnlag for lokal bærekraftig og lønnsom høsting for kyst- og fjordbefolkningen. Dette sikrer det materielle grunnlaget for sjøsamisk kultur. Sametinget vil samtidig uttrykke bekymring for statusen til seibestanden og mener at yngre årsklasser i større grad bør skjermes. Derfor skal man ikke gi dispensasjon for fartøy over 15 meter til å fiske innenfor fjordlinjene.

Vurdere det årlige behovet for tilleggskvantum av torsk i åpen gruppe, og hvordan dette best kan fordeles for å styrke det lokale fjordfisket, med vesentlig vekt på samisk bruk og denne brukens betydning for samiske lokalsamfunn. Vurdere hvilke kommuner eller områder som bør inngå i de særlige regler for rett til å fiske.

I forarbeidene til opprettelsen av Fjordfiskerinemnda ble det enighet mellom Fiskeridepartementet og Sametinget om at nemnda skulle få tildelt en økonomisk ramme som gjør det mulig å oppfylle de arbeidsoppgaver som mandatet legger til rette for. Det er overordnet viktig at nemnda kan jobbe målrettet og at deres aktivitet er synlig og tilgjengelig.

2.2. Kystfiskekvoten

I 2011 ble det oppnådd enighet mellom Regjeringen og Sametinget om å lovfeste retten til fiske i det geografiske virkeområdet for Sametingets tilskudd til næringsutvikling (STN-området). Stortinget avsatt en tilleggskvote (Kystfiskekvote) på 3000 tonn torsk, som ble tillagt fiskere med merkeregistrerte båter i den åpne gruppen i det definerte området. Stortingets ønske med Kystfiskekvoten var at samer og andre i STN-området skulle ha muligheter og rettigheter til å oppnå et økonomisk grunnlag for drift på lik linje med de som i dag deltar i lukket gruppe. Dette gjelder alle fiskere på blad A og B i fiskermanntallet.

Etter 2011 har Fiskeridepartementet avsatt en kystfiskekvote på 3 000 tonn torsk. Denne kvoten har som målsetting å bedre inntektsgrunnlaget for fiskere i samiske områder. Kvoten er tillagt fiskere i åpen gruppe i STN-området. Sametinget har i tiden etter 2011 – i påvente av behandling i Fjordfiskerinemnda - ikke lagt noen sterke føringer i bruk av Kystfiskekvoten. Fra 2011 og t.o.m. 2015 har store deler av Kystfiskekvoten ikke blitt oppfisket. Mange fiskere ønsker å fiske i åpen gruppe siden kvoten er gratis, men på grunn av liten kvote blir de «presset» til å kjøpe kvote og etablere seg i lukket gruppe.

I reguleringene av fiske for 2016 har Sametinget foreslått å likestille torsk kvotene i lukket og åpen gruppe. Ved likestilling av kvotenivå i åpen og lukket er det rimelig å anta at mange fiskere vil selge sine rettigheter (kvoter) i lukket gruppe, og fortsette sitt fiske i åpen gruppe. Grunnen til

dette er økonomisk motivert siden salg av kvoter/fiskerettigheter i lukket gir en stor fortjeneste, mens fiske i åpen gruppe er gratis.

For å hindre denne utviklingen og for å legge til rette for nyrekruttering i åpen gruppe, har Sametinget gått inn for at de som selger sine kvoter i lukket gruppe gjerne kan fortsette sitt fiske i åpen gruppe på ordinær kvote, men de får ikke tildelt kvoter fra Kystfiskekvoten de første 5 årene etter salget. Det settes en skjæringsdato for denne ordningen.

2.3. Sjømatindustrien NOU 2014:16 (Tveteråsutvalget)

Sjømatindustriutvalgets rapport NOU 2014:16 – *Sjømatindustrien* forelå i desember 2014, og rapporten kommer med en rekke forslag som Sametinget mener ikke er godt nok utredet i forhold til retten til fisket som samer og andre bosatte ved kysten har. I tillegg mangler det utredning om samfunnsøkonomiske konsekvenser for sjøsamiske samfunn. En omfattende omlegging av norsk fiskeripolitikk, slik utvalget har foreslått, forutsetter en bred konsekvensutredning med særlig vekt på sjøsamiske forhold. Sametinget viser for øvrig til eget vedtak i sak SP 010/15 *Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer*, hvor det konstateres at det er prinsipper nedfelt i fiskesalgslagsloven, deltakerloven og havressursloven som er grunnlaget i fiskeripolitikken, og at fiskeripolitikken har et bredere samfunnsformål som ligger utover rent økonomiske hensyn. Sametinget er sterkt kritisk til mange av de endringene som er foreslått i fiskerilovgivningen. Det er behov for konsultasjoner for å få igangsatt en konsekvensutredning som ser nærmere på de ovennevnte utfordringer.

Sametinget har tidligere gjort kjent at Sjømatindustriens rapport ikke har hensyntatt rettighetsgrunnlaget som må ligge til grunn for fortsatt levedyktig sjøsamisk kultur og samfunnsliv, slik Norge er forpliktet til etter folkeretten og Grunnloven § 108. Utvalget har heller ikke synliggjort hvilke samfunnsøkonomiske konsekvenser utvalgets forslag vil ha på kystsamfunnene i distriktene, herunder også de sjøsamiske samfunn. Sametinget mener at både urfolksperspektivet og de distriktpolitiske fordelingselementene må stå sentralt og vektlagt i en fremtidig fiskerinæring.

Sametinget mener at trålerne andel av totalkvantumet må reduseres. Sametinget ser at trålerne ikke har oppfylt sin plikt som forutsatt ved etableringen av trålkvotene/konsesjon, plikt ovenfor industrien på land og samfunnene det gjelder. Denne andelen fisk fra trålerne tildeles kystflåten slik at landanleggene kan ha mer kontinuerlig drift. Sametinget ser det som en helt klar fordel for samfunnene i kyst og fjordområdene at man overfører kvoter fra hav til kyst, dette trykker samfunnene, arbeidsplassene og øker lønnsomheten.

Sametingsrådet har 22.01.16 vært i møte med Eidesen utvalget hvor kvotebonus og ressursrente ble tatt opp. Rådet vil følge opp utvalget. Eidesen utvalget er oppnevnt av regjeringen og er et ekspertutvalg som skal se på hvordan kvotesystemet for fiskeflåten bør være i framtiden samt å vurdere det såkalte ressursrentespørsmålet. Utvalget skal levere sin innstilling i form av en NOU høsten 2016.

I St. melding (2014-2015) om Sjømatindustrien har regjeringen sett bort fra en del av forslagene som Tveteråsutvalget fremmet. Til tross for dette er det ennå mange forslag som behøver en bred konsekvensutredning med særlig vekt på sjøsamiske forhold. Nærings- og Fiskeridepartementet innrømmet ikke Sametinget rett til konsultasjon i forbindelse med stortingsmeldingen, men i forarbeidene til meldingen og i Næringskomiteen spilte Sametinget inn følgende:

- Fiskere og sjømatbedrifter i sjøsamiske områder må også dra nytte av levendelagring, kvotebonus og ferskfiskordning
- Flytting av kvoteåret til senere på året vil resultere i større fisketrykk på bl.a. kysttorsk, som er på dagens rødliste.

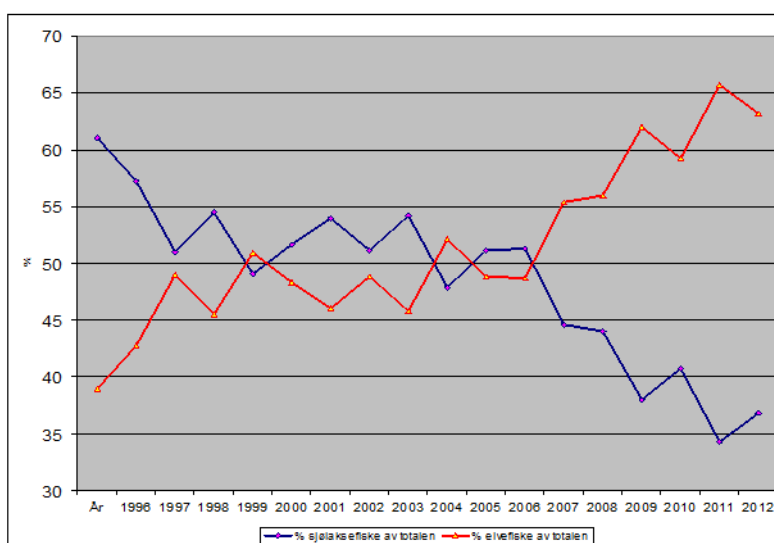
- Sametinget støtter Regjeringens mål om å målrette forskningsmidler til sentrale utfordringer næringen står ovenfor gjennom tildelingsbrevene til Norges forskningsråd og Nofima. Dette må også gjelde i sjøsamiske områder
- Redskapsvalg bør utredes, slik at en både tar hensyn til overbeskatning av ressursene og lokale samfunnsmessige anliggender.
- I tilfelle dagens leverings-, bearbeidings- og aktivitetsplikt blir opphevet må det lages nye samfunnsbindinger som erstatter dagens leverings-, bearbeidings- og aktivitetsplikt. Der ordningen er tilpasset dagens situasjon og samtidig ivaretar den politiske intensjonen om at ilandført fiske skal ligge til grunn for etablering/opprettholdelse av arbeidsplasser lokalt i distriktene
- Sametinget er mot å fjerne salgslagenes rett til å sette minstepris på fisk, da det er få fiske-mottaksanlegg igjen i sjøsamiske områder og båtene som drifter i dette området er små
- Sametinget ønsker å beholde dagens åpne omsetningsform mellom fisker og kjøper.
- FoU og kapital må utvikles i sjøsamiske områder gjennom å styrke et bredt anlagt virkemiddelapparat rette mot forskning og innovasjon ved bl.a. å styrke virkemidler innenfor marin sektor

2.4. Sjølaksefisket

Villaksen har historisk spilt en stor rolle for samisk kultur og næringsmessige tilpasning. Innskrenkningene i sjølaksefisket representerer en trussel mot den sjøsamiske kulturen, fordi det blant annet begrenser inntekter, muligheter for forsvarlige investeringer og rekruttering til næringen. Sametinget mener at det ikke foreligger faglig dokumentasjon for dagens omfattende begrensninger i fisket, og at rettighetene til sjølaksefiskerne ikke blir ivare tatt gjennom dagens forvaltningsregime. En overflytting av lakseforvaltningen til Nærings- og fiskeridepartementet vil gi sterkere faglig reguleringskompetanse, samt en mer helhetlig fiskeriforvaltning.

Ved behov for regulering ut fra biologiske hensyn går Sametinget inn for at de reguleringsstiltakene som iverksettes viser en lik byrdefordeling mellom sjø- og elvefiske. Laksefisket i sjø har helt siden 1970-årene blitt regulert, ved bl.a. å redusere fisketid. Dette har resultert i at sjølaksefisket har mistet sin prosentvise andel i fangst av laks, figur 1.

Figur 1 Prosentvis fordeling av totalfangst av laks mellom sjø og elv i perioden 1993 – 2013 (tall fra SSB)

For å ivareta en større faglig bredde i forvaltningen, samt nyttegjøre seg reguleringskompetanse ved oppbygging av fiskebestander, ønsker Sametinget at forvaltningen av laksefisket flyttes til

Nærings – og fiskeridepartementet. Dette vil også resultere i en større og helhetlig fiskeriforvaltning mellom villaks og lakselus- og rømmingsproblematikk i oppdrettsnæringen som NFD har ansvaret for.

Sametinget går videre inn for at forvaltningen skal ha som en primær oppgave i å tilrettelegge for rekruttering i sjølaksefisket, slik at man gjennom dette kan revitalisere og videreføre kulturen og næringen i kyst- og fjordområdene i Norge.

En av de største utfordringene nå er situasjonen med internasjonalt krav gjennom NASCO om begrensning i sjølaksefisket i Varangerfjorden, med begrunnelse i at dette innvirker på laks som gyter i elver på Kolahalvøya. Sametinget er av den oppfatning at det ikke finnes dokumentasjon som tilsier at begrensningene bidrar til økt gyting eller økning i laksebestanden ved å innføre ytterligere begrensninger. Sametinget er derfor svært skeptisk til at det gjøres tiltak på norsk side, begrenset til Varangerfjorden med tilhørende reguleringssoner. De allerede innførte reguleringene har ikke vist noen positiv endring i fisket på russisk side. Sjølaksefisket i Varangerfjorden med tilhørende fjordsystem er allerede desimert med dagens reguleringer. Sametinget kan ikke akseptere ytterligere begrensninger i sjølaksefisket, som en del av kombinasjonsnæringene for jordbruk, fiske og reindrift, samt andre som fisker. Dette fisket er en viktig kultur- og språkbærer i tillegg til at det er et tradisjonelt fiske som gir næringsinntekt. Det må heller kunne utvides slik at binæringsinntektene for primærnæringene kan økes. Det er også grunn til å stille spørsmål om russisk oppdrett utgjør en større fare for russisk villaks enn hva sjølaksefisket i Varanger gjør.

At lokalbefolkningen har en rett til laksefiske er hevet over enhver tvil.

Finnmarkskommisjonen fastslår i sin rapport for felt 1 Stjernøya av 20. mars 2012 at lokalbefolkningen har en selvstendig rett til sjølaksefiske med grunnlag i langvarig bruk. Rettigheten til sjølaksefisket ansees å ha et selvstendig rettsgrunnlag med henvisning til finnmarksloven § 22, og for samiske sjølaksefiskere følger det spesielle rettigheter med konvensjonen for sivile og politiske rettigheter og ILO-konvensjon.

2.5. Havbruk

Utviklingen i og forvaltningen av havbruksnæringen er foruroligende. Regjeringen la i mars 2015 fram St. meld. 16 (2014-2015) - *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett*. Sametinget er kritisk til veksten som foreslås i næringen, og mener at den utgjør en trussel mot villaksen, miljø og andre fiskerier i sjøsamiske områder, og viser til eget vedtak i sak SP 010/15 *Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer*. Regjeringen vil ikke konsultere Sametinget i saker som angår utviklingen av havbruksnæringen, men henviser Sametinget til konsultasjoner ved klarering av nye eller utvidede lokaliteter på regionalt nivå. Det er Sametingets prinsipielle standpunkt at Sametinget skal konsulteres i saker som angår oppdrettsnæringens utvikling, og at regjeringens manglende vilje til konsultasjon er et brudd på konsultasjonsprosedyrene fastsatt ved kgl res. 01.07.05.

2.6. Kongekrabbefisket

Fisket etter kongekrabbe har vært til det gode for flere sjøsamiske samfunn, særlig i Øst-Finnmark. Regjeringen la frem St. meld. 17 (2014-2015) *Evaluering av forvaltningen av kongekrabbe* i mars 2015. I meldingen opprettholdes vestgrensen for det kvoteregulerte området. Det foreslås en ny modell for kvotefordeling i fiske etter kongekrabbe, der det ikke skilles mellom åpen og lukket gruppe ved kvotetildeling. Dette er forvaltningsbestemmelser som Sametinget er enig i. Sametinget er imidlertid kritisk til inntektsgrunnlaget som er foreslått å inngå i kvotetabellen. Selv om prinsippet om at de som er mest plaget av kongekrabben skal få fiske på ressursen er sterkt, mener Sametinget at også inntekt fra kombinasjonsnæringsvirksomhet, som reindrift, jordbruk og utmarksnæring, skal inkluderes som inntektsgrunnlag. Dette er fordi det er viktig å opprettholde kombinasjoner av næringer en sentral del av samisk næringsutøvelse, og fordi de som nært ressursen skal få gjøre nytte av den. Sametinget er også av den oppfatning av at regjeringen har satt inntektsgrensen for full kvote for høy. Sametinget er imot nedre

fartøygrense, og står fast ved at fartøy under 15 meter må være egnet og utrustet for å få adgang til å fiske kongekrabbe.

2.7 Marine næringer – virkemidler

For å bidra til å opprettholde og styrke bærekraftige fiskerimiljøer i samiske kyst- og fjordsamfunn, avsetter Sametinget gjennom de årlige budsjetter virkemidler til marine næringer. Sametinget kan gi støtte til tiltak som bidrar til bedre mottaksforhold, produktutvikling og videreforedling av råstoff innenfor det geografiske virkeområdet. For å bidra til sterkere rekruttering inn i fiskerinæringen gis det også støtte til førstegangsinvestering i fiskefartøy, redskaper og utstyr. Det kan gis støtte på inntil 35% støtte av godkjente kostnader oppad begrenset til et maksimalt tilskudd for de investeringer som foretas. Virkemidlene synes å være godt innrettet og tilpasset for å møte finansieringsbehov i den lokale fiskerinæringen innenfor virkeområdet, noe den store søkerpågangen kan vitne om. Gjennom den målrettede virkemiddelbruken søker Sametinget å bidra til å skape bedre økonomiske rammebetingelser for flåtefornyelse, opprettholde mottak for lokale råstoffleveranser og skape nyrekruttering til fiskeryrket.

Bruken av virkemidlene til marine næringer fremkommer av følgende tabell:

	2014		2015	
	Antall fartøy	Tilskudd	Antall fartøy	Tilskudd
Lukket gruppe	16	1 925 000	0	
Åpen gruppe	14	1 864 000	19	4 351 000
Landanlegg			8	1 242 000

Av tabellen fremkommer det at det ikke er innvilget støtte til fartøy i lukket gruppe i 2015. Dette skyldes at det i budsjettvedtaket for 2015 kun innvilges støtte til søkere som gjør førstegangsinvestering i fiskefartøy. De som etablerer seg i fiskerinæringen med eget fartøy vil som regel starte opp med fiskekvote i åpen gruppe (gruppe 2).

3. Utviklingstrekk i sjøsamiske samfunn

Det samiske bosettingsområdet har betydelig demografiske utfordringer. Ser vi fremover på befolkningsstrukturen i Nord-Norge, er det kun de større byene som har tilvekst. Distriktsområdene har negativ utvikling. STN-området utgjør rundt 50% av arealet i Norge nord for Saltfjellet, men har bare 10% av befolkningen i samme området. Det har vært en folketallsnedgang på 16% i STN-området gjennom de siste 20 årene og kommunene har gjennomgått en kraftig aldringsprosess, ikke ulik andre distriktsområder. Antallet barn og unge er redusert, særlig barn i alderen 0-9 år det siste tiåret. Aller størst reduksjon har det vært av unge voksne i alderen 20-39 år. Denne aldersgruppen er en kritisk faktor for tilveksten i fremtiden. Etter 2010 har innvandring kompensert for fødselsunderskudd og innenlands flytteunderskudd, og folketallet har holdt seg noenlunde stabilt. Hovedgrunnen til folketallsnedgang og aldring i STN-kommunene er større utflytting enn innflytting av de årskullene som vokste opp på 1970 og 1980-tallet, som igjen har bidratt til fødselsunderskudd.

Når det gjelder sysselsettingen i perioden 2003 – 2011 har det vært en liten nedgang i arbeidsplasser innenfor de samiske områdene både i offentlig og privat sektor. Marine næringer som fiske, fiskeindustri, oppdrett og nye arter er en relativt stor sektor i Nord-Norge, men sysselsettingen er redusert med 11 prosent fra 2003.

Fjord/kyst Vest-Finnmark har i tiårsperioden 2002-2012 hatt nedgang i folketallet og samtidig sysselsettingsnedgang, og er den delen av STN-området som har størst negativ utvikling. Befolkningsnedgangen er på 18 prosent i perioden, og det har vært en sysselsettingsnedgang på 3 prosent. Fiskeri er største private næringa, og har hatt nedgang i perioden. Fjord/kyst Øst-Finnmark har hatt størst sysselsettingsvekst, med 6 prosent i perioden. Veksten har først og

fremst kommet innen fiskerinæringa. Samtidig har området hatt en folketallsnedgang på i underkant av 9 prosent. Nord-Troms har sysselsettingsnedgang i privat sektor, særlig innen fiskeri og landbruk. Samtidig har området lavest folketallsnedgang i perioden.

Flere sjøsamiske kommuner viser imidlertid en positiv befolkningsutvikling. Både Gamvik, Nesseby, Hasvik og Hamarøy har hatt økning i folketallet fra 2010 til 2014.

4. Status næringsutvikling i sjøsamiske områder

Det er et marginalt næringsliv i samiske områder, og innenfor privat sektor er bedriftene små med få ansatte. STN-kommunene har i stor grad en typisk distriktsnæringsstruktur, der marine næringer, reindrift og jordbruk fortsatt er viktige. Selv om disse næringene over tid er redusert, så står de som sysselsettere langt sterkere enn i resten av landet og landsdelen for øvrig. Norut Alta har i analysen i forbindelse med Kunnskapsinnhenting – verdiskaping i nord i 2013 pekt på at det i liten grad ventes vekst i fiske og fangst og fiskeindustri, selv med en maksimal prognose for næringen.

Fiskeri innbefattet fiske og fangst, havbruk og fiskeindustri står samlet for 7,9 % av sysselsettingen eller knappe 1500 personer i STN-kommune. Næringen er betydelig lavere enn i andre distriktskommuner i landsdelen, men havbruk har en større sysselsettingsandel i STN-området. Totalt er andelen med fiske som hovedyrke i STN-kommune redusert med 18 % fra 2003 til 2012. Imidlertid har sysselsettingen i fisket vist en mindre reduksjon i STN-området enn i de andre områdene.

I fiskeriene er det de små båtene under 11 meter som dominerer, de utgjør hele 87 % av flåten. I 10-årsperioden fra 2002-2012 har det vært en kraftig reduksjon i antall fartøy og en strukturendring generelt.

Tabell 2. Oversikt over antall fartøy i merkeregisteret i 2015 med andel fartøy under 11 meter for delt etter fylke og STN-område (Kilde: Fiskeridirektoratet)

	Antall fartøy i merkeregisteret	Andel fartøy under 11 meter
Finmark		
- Hele fylket	924	85 %
- STN-kommuner	632	89 %
Troms		
- Hele fylket	837	81 %
- STN-kommuner	552	83 %
Nordland		
- Hele fylket	1 580	76 %
- STN-kommuner	25	80 %

I STN-området er antall båter totalt sett redusert med 43 %. STN-kommunene har en litt forskjellig fartøystruktur sammenlignet med de øvrige distriktskommunene i landsdelen. Men flåtens fangstkapasitet er nærmest konstant selv om antall fartøy som tar opp kvotene er redusert. I "kongekrabbeområdet" i fjordkommunene i Øst-Finmark har antall båter under 11 meter økt i tida etter 2008, både når det gjelder antall fiskere og fangstverdi både for krabbe og torsk.

Generelt i Norge har fiskerne og flåten blitt redusert, men i enkelte områder viser tallene en stigning. Når det gjelder antall fiskere i Finmark så har fiske tiltatt som næring og antall fiskere har steget i tidsrommet fom 2008 til 2015. Noen eksempler(Kilde: Fiskeridirektoratet):

- Gamvik kommune fra 50 til 87
- Tana kommune fra 30 til 41
- Lebesby kommune fra 48 til 79
- Nesseby kommune fra 15 til 23
- Vadsø kommune fra 56 til 72

Utviklingen i Øst-Finnmark viser at fjordfiske fortsatt fremstår som et attraktivt yrkesvalg og en livskraftig næring der forholdene legges til rette for det.

Havbruksnæringen er til stede i det sjøsamiske området og produserer etterspurte produkter til verdensmarkedet. Her er det åpenbart et potensial for både produksjons- og sysselsettingsvekst. 101 av 392 lokaliteter for laks og ørret i nord er innenfor STN-området. 141 tillatelser for matfisk og 7 tillatelser for settefisk av laks og ørret. Havbruk sysselsatte 19% av de som jobber innenfor en samlet fiskerinæring i STN-området i 2012. Det er store globale aktører som i all hovedsak står bak virksomheten i denne sektoren.

5. utfordringer

5.1. Nye arter

Det er en utvikling med at arter som ikke har vært så sterkt representert i de kystnære områdene, trekker lenger nordover. Dette innebærer blant annet at makrellen har kommet stadig lenger nord og øst, noe som betyr en stor utfordring for de lokale fiskebestandene, eksempelvis kysttorsk og lodde. Likevel er klimatiske endringer en del av grunnen, og deltakelse i makrellfisket er derfor viktig. Når det gjelder bestander som lodde, sild, sei, hyse og kysttorsk er dette bestander som er særdeles viktig for fjord- og kystfiske og må derfor forvaltes skånsomt i et bærekraftig og langsiktig perspektiv.

Snekrabben kommer også i stadig større grad. Denne krabben befinner seg lengre til havs, og vil sannsynligvis ikke søke inn mot fjordene og kysten slik kongekrabbe gjør. Russiske forskere hevder at snekrabbebestanden i Barentshavet er ti ganger større enn kongekrabbebestanden og kan på sikt være et viktig inntektsgrunnlag for den havgående flåte. Med tilpasning av mottaksapparat og infrastruktur som i dag betjener produksjon av kongekrabbe, kan en også distribuere snekrabbe, og gjennom dette trygge og utvikle nye arbeidsplasser.

5.2. Tilgjengelige sjøarealer i kyst- og fjordområder

Behov for lokaliteter og tilgjengelig areal for havbruksnæringen har i noen grad kommet i konflikt med andre bruksinteresser. Sametinget er kritisk til en vekst i havbruksnæringen som ikke er bærekraftig og ikke tar hensyn til lokale interesser. Sametinget har pekt på faren med større eierkonsentrasjon i næringen. Sametinget vil ha en sterk regional forankring av eierskap. Derfor har Sametinget gått imot forslag i forskrift om at eierbegrensning i oppdrettsnæringen fjernes.

Ut fra dagens problemer med rømming og lus i oppdrettsnæringen, uten å ha tilfredsstillende løsning på disse utfordringene, har Sametinget stilt seg negativ til utvidelse av produksjonsvolumet i næringen. Sametingsrådet har bedt om konsultasjoner om stortingsmelding om vekst i oppdrettsnæringen, men dette har departementet avvist og henvist til at det vil bli tatt hensyn til samiske interesser ved klarering av nye eller utvidede lokaliteter. Ulike faginstanser og forskningsmiljøer har frarådet kapasitetsøkning ved å påpeke at andelen rømt oppdrettsfisk i elvene er for høyt og at den genetiske påvirkningen på ville laksestammer i flere lakseførende elver er uakseptabelt. Sametinget vil her vise til utviklingen i arbeidet med lukkede anlegg, og at nyetableringer bør basere seg på denne teknologien fremover.

5.3. Mottaksstrukturen i sjøsamiske områder

Det er av stor betydning å opprettholde den lokale mottaksstrukturen som forefinnes og sikre videre drift for å opprettholde dagens fiskeriaktivitet i lokale kyst- og fjordsamfunn. Samiske tall forteller 7 (2014) peker også på at den største utfordringen med tanke på å styrke grunnlaget for bosettingen i de sjøsamiske fjordområdene er å løse mottaksproblemer, slik at småskalafiskerne har sikre og forutsigbare leveringsmuligheter i sitt nærområde. Sametinget er enig i denne analysen og ser de utfordringer en står ovenfor hva gjelder levering av råstoff, særlig for den minste flåten som driver fjord- og det kystnære fisket. Samtidig har mottakene behov for jevn leveranse av råstoff, og muligheter for levendelagring av torsk kan bidra til dette. Utfordringene er knyttet til ordninger som kan sikre det driftsøkonomiske grunnlaget for mottaksanleggene. Sametingsrådet vil initiere en analyse for å få et tidsriktig bilde over anleggenes antall, status, eiermodell og driftsorganisering. Dette vil igjen gi Sametingsrådet et godt grunnlag for å vurdere strategier og tiltak for å sikre mottak og videreføring av både marine og landbruksbaserte produkter i sjøsamiske områder.

5.4 Levendelagring

Levendelagring av villfanget fisk/torsk innebærer at fisken fangstes skånsomt med det formål at den skal lagres levende i et merdanlegg inntil den slaktes og selges. En økning i andelen torsk som leveres til levendelagring og fangstbasert akvakultur, er et av flere tiltak som kan bidra til å innfri markedets etterspørsel etter ferske kvalitetsprodukter gjennom året og bedre pris. I de sjøsamiske områdene er det spesielt viktig å få til levendelagringsordninger som både er tilpasset den mindre flåte, bedrifter og andre samfunns-strukturer, slik at også sjømatnæringen (fiskere, bedrift og salgsapparat) i disse fiskerike områdene får et innovativt kvalitetsløft på råstoffet som er tilpasset dagens og fremtidens høyt betalende marked. For å oppnå målsettinger innen levende fangst og lagring må en prioritere FoU innen levendefangst, transport og lagring av lokale marine ressurser i sjøsamiske områder.

Sametingsrådet ser at det er et stort behov for en oversikt og vil jobbe for å få til en analyse med et tidsriktig bilde over anleggenes antall, status, eiermodell og driftsorganisering. Dette vil igjen gi Sametingsrådet et godt grunnlag for å vurdere strategier og tiltak for å sikre mottak og videreføring av både marine og landbruksbaserte produkter i sjøsamiske områder.

5.5 Svekket føringstilskudd

Føringstilskudd er et tema som opptar aktørene både på fangst- og mottakssiden. Manglede føringsstøtteordninger bidrar til å svekke lokale leveringsmulighetene for fangstleddet, særlig for den minste flåten. Denne ordningen er blitt svekket de 2 siste årene som har gitt negative konsekvenser for råstoffleveranser til de minste mottaksanleggene som videresender råstoff til sentrale foredlingsbedrifter for videre bearbeiding. Norges Råfisklag har i dag et budsjett på 19,96 mill. kroner til disposisjon for ordningen. Med et antall på vel 70 mottak som skal ytes støtte for videreførsel av råstoff, blir dette en lite tilfredsstillende ordning på sikt. Aktører i næringen, sammen med Sametinget, er opptatt av å få løftet saken overfor fylkeskommunene og fiskerimyndighetene for en sterkere fremtidig ordning.

5.6. Mulighet for økt verdiskaping i sjøsamiske områder

Sjømatnæringen er Norges nest største eksportnæring. Sametinget har ved flere anledninger vist til den betydning vekst- og verdiskaping i norsk sjømatindustri har for fremtiden gjennom å vektlegge dedikerte FoU-programmer, innovasjon, ressursforskning, generisk markedsføring, styrket bestandsestimering, styrket ressurskontroll m.v. Norsk sjømatråd spiller en vesentlig rolle for å øke verdiskapingen i sjømatnæringen gjennom økt markedsføring og gi kunnskap om norsk sjømat i inn- og utland. Generelt kan en si at rådets arbeid har vært effektiv både til markedsbygging og informasjon om norsk sjømat. Det er viktig at det settes inn målrettede og tilstrekkelige ressurser for å styrke markedsmulighetene og bedre kartlegge kundebehov for sjømatnæringen, hvor naturgitte fortrinn kan styrkes med tydelig profil på kvalitet og sterk

produkt-differensiering. Det er en utfordring å legge til rette for og bidra til økt verdiskaping også i sjøsamiske områder.

6. Mål

I Sametingets næringsmelding (2011) ble følgende hovedmålsetting for Sametingets arbeid med næringsutvikling definert;

Sametinget arbeider for et sterkt og allsidig næringsliv, som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og som danner grunnlag for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

I påfølgende år er hovedmålet opprettholdt i Sametinget årlige budsjettvedtak. Denne hovedmålsetningen vil også gjelde for sjøsamiske samfunn.

Samiske næringer har tradisjonelt vært knytta til naturen. Samene har hentet levebrød og inntekt gjennom høsting av utmarksressurser, fiske, jordbruk og reindrift, som også har gitt råvarer til duodji og ulike videreforedlingsprodukter. Den samiske befolkningen tilpasser og utvikler seg uten å gi slipp på egen kultur. Den smidige og kreative holdningen til endring og nytenking er en viktig verdi i samisk næringsutvikling også i dag, og kanskje særlig i sjøsamiske samfunn der kombinasjonstilpasning er viktig inntektskilde.

Det er en sterk sammenheng mellom befolkningsutvikling, sysselsettingsutvikling, rettigheter og økonomisk utvikling. Som grunnlag for levedyktige sjøsamiske samfunn, vil det derfor være sentralt at verdiskapingen kan øke og skje lokalt, og at tiltak og reguleringer som igangsettes bidrar til lønnsomme virksomheter i sjøsamiske samfunn. Sametingsrådet fremmer derfor følgende mål for utvikling i sjøsamiske samfunn:

Sterke og allsidige sjøsamiske samfunn, der verdiskapingen skjer lokalt og som danner grunnlag for stabil bosetting og en levende sjøsamisk kultur.

7. Strategier

7.1 Rettigheter til fiske og en bærekraftig forvaltning

Sikre samenes rettigheter til fiske og en forsvarlig forvaltning av de marine ressursene er den mest sentrale strategien for en fortsatt positiv utvikling i sjøsamiske samfunn. Sametingsrådet vil peke på viktigheten av å styrke rettighetsgrunnlaget og at det gjøres rettighetsavklaringsprosesser som kan styrke det kollektive rettighetsgrunnlaget.

Fjordfiskeremnda er et sentralt organ og Sametingsrådet vil fortsatt jobbe for en god regional forvaltning med samisk representasjon, og tilfredsstillende finansiering av Fjordfiskeremndas aktiviteter.

Sametingsrådet vil ha fokus på at regjeringen oppfyller konsultasjonsforpliktelsene overfor Sametinget på sentrale saker som berører sjøsamiske områder, herunder vurdere kvotesituasjonen kontinuerlig, sikre og styrke kvotegrunnlaget for både torsk og andre arter.

Sametingsrådet vil se nærmere på hvordan marin næringsvirksomhet kan videreutvikles for å løfte næringene.

7.2 Fokus på attraktivitet og bolyst

En positiv utvikling i sjøsamiske samfunn er også avhengig av aktiviteter som skaper attraktivitet og bolyst som bidrar til at ressurspersoner flytter tilbake til lokalsamfunn. Sametingsrådet vil arbeide for å fremme en offensiv attraktivitetsstrategi i samarbeid med kommuner, næringslivet

på stedet og andre relevante aktører. Det er i grenselandet mellom kule steder, kreative næringer og unge ressurspersoner at framtidig utvikling vil kunne skje.

Telemarksforskning utarbeider årlig en analyse om samiske områder som blant annet drøfter hvordan steder kan bli mer attraktive både for bedrifter, for besøkende og som bosted. Analysen peker på nødvendigheten av at kommuner og regioner jobber med alle tre elementene for å bli attraktive og kunne konkurrere om bedrifter, besøkende og som bosted. Attraktivitet som bosted handler også om å få flere til å flytte til en kommune enn ut av kommunen. Mange sjøsamiske områder har hatt en positiv befolkningsutvikling de senere år, blant annet grunnet innvandring som igjen har bidratt til arbeidsutvikling i de samfunnene. Sametingsrådet vil følge opp analysen fra Telemarksforskning og se nærmere på hvordan Sametinget kan bidra til å gjøre samiske områder mer attraktive. Dette må gjøres i samarbeid med sentrale, fylkeskommunale og kommunale myndigheter, næringsliv og andre for å få den ønskede effekten.

Satse på finansiering av tiltak som vil gi kompetansearbeidsplasser og verdiskaping i kreative næringer er en sentral strategi framover. Sametingets kulturnæringsprosjekt har vist seg å dekke et stort behov for nettverksbygging og kompetanseheving blant kulturnæringsaktører. Sametingets kulturnæringsprogram Dáhttu har rekruttert flere entreprenører og bedrifter fra sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil se nærmere på hvordan kulturnæringsprosjektet kan videreutvikles for å løfte kulturnæringsene eller de kreative næringsene enda et hakk videre.

7.3 Et styrket næringsgrunnlag i sjøsamiske områder

Det er behov for å styrke flere næringer i sjøsamiske områder for å kunne bidra til en positiv utvikling. Havbruksnæringen har et potensial for produksjons- og sysselsettingsvekst også i sjøsamiske områder. **Sametingsrådet vil arbeide for at havbruksnæringen utvikles innenfor økologiske bærekraftige prinsipper samtidig som den næringen kan bidra til økt samlet verdiskaping i kyst- og fjordområder.** Levendelagring av torsk er et eksempel på en bransje med potensiale gitt lokal forankring og bærekraftige prinsipper.

I mange sjøsamiske områder er fortsatt jordbruket en viktig næringsvei. Sametingsrådet vil se nærmere på hvordan virkemidler kan tilpasses denne målgruppen og spesielt vurdere fellestiltak som bidrar til at jordbruket opprettholdes i de områdene. I Sametingets budsjett for 2016 er et av delmålene «prioritere beitenæringen sauehold; investeringer i landbruksbygg i saueneæringen».

Reiseliv og fisketurisme er andre næringer med betydelig utviklingspotensial. Sametinget har over flere år støttet opp om prosjektet Samisk reiseliv og gitt støtte til etablering av fisketurisme, for nettopp å bidra til å løfte reiselivsbedrifter i samiske områder. Sametingsrådet tok i løpet av 2015 et mer aktivt grep rundt satsingen Samisk reiseliv og bidro til at prosjektet ble videreutviklet og skal videreføres fra og med 01.01.16. Turisme basert på nordlyset er et eksempel på hvordan turisme kan gi stor aktivitet i sjøsamiske områder. Sametinget har også gjort plenumsvedtak om samisk reiseliv 2.0 og bevilget penger til NordNorsk reiseliv AS.

Kombinasjoner av næringer og yrker har vært, er og vil være en viktig tilpasning i de sjøsamiske områdene. Etter som yrkes- og næringslivet har blitt mer variert og mangfoldig, også i de sjøsamiske områdene, har ulike former for kombinasjoner også økt. Kombinasjoner av de næringsene som her er nevnt, fiske, jordbruk, havbruk, reiseliv og kulturnæringer er alle eksempler på kombinasjoner som er viktige nærings- og yrkestilpasninger i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil fortsette å ha fokus på tradisjonelle og nye nærings- og yrkeskombinasjoner og tilrettelegge for at de kan utvikles.

7.4 Målretta og nyskapende næringsutvikling

Sametingets virkemidler rettet mot rekruttering til fiskerinæringen har hatt sin virkning. Det er viktig at virkemidler fortsatt innrettes for å sikre rekruttering til denne næringen. Gjennom samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge (IN) vil Sametingsrådet jobbe for at IN tar et større ansvar for finansiering av fartøy, samt andre næringsutviklingstiltak i sjøsamiske områder.

Kongekrabbefisket har vært attraktivt for fiskere i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil fortsette å jobbe for at lokale fiskere skal ha tilgang til og deltakelse i kongekrabbefisket.

Internett, mobilnett og andre kommunikasjonssystemer vil være særdeles viktig når det gjelder generell utvikling av sjøsamiske områder. Bruk av nett og teknologi vil i fremtiden være en forutsetning for kunnskapsbasert utvikling på alle plan.

Sametingsrådet vil se nærmere på mulighetene for å fremme en egen samisk innovasjonsstrategi etter modell av regionale innovasjonsmodeller. En egen samisk innovasjonsmodell vil gi muligheter for å utvikle et tettere og mer målretta samarbeid mellom FoU-institusjoner, næringslivet og offentlige institusjoner til det beste for en positiv utvikling i sjøsamiske samfunn. Entreprenørskap i ulike former er viktig for at sjøsamiske områder skal få til rekruttering og utvikling av både bransjer og lokalsamfunn. Entreprenørskap i bedrifter, entreprenørskap i form av nyetableringer og entreprenørskap blant ungdom er alle viktige strategier som Sametingsrådet vil følge opp, også i arbeidet med en egen samisk innovasjonsmodell.

7.5 Stabile og tilpassede mottaksforhold

Sametingsrådet vil fortsette arbeidet med å sikre stabile mottak, slik at småskalafiskerne har sikre og forutsigbare leveringsmuligheter i sitt nærrområde. Som nevnt tidligere er mottaksstrukturen viktig for å sikre økt verdiskaping av marine produkter i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil arbeide videre med å samle en oversikt for å vurdere strategiske behov for nye og oppgraderte anlegg, samt med oversikter over eiermodeller og driftsformer for å vurdere soliditet og grunnlag for slike anlegg og ikke minst den offentlige finansieringen av slike anlegg.

Sametinget har i eget budsjett virkemidler for å støtte opp om tilretteleggende tiltak som kan gi bedre mottaksforhold. Disse virkemidlene vil bli foreslått videreført. Vi har også en pågående dialog med Råfisklaget

Sametingsrådet vil jobbe for refinansiering av føringstilskuddsordningen gjennom konsultasjoner med regjeringen og oppkapitalisering av støttefondet for mottaksstasjoner.

7.6 Et markedsløft for matprodukter fra sjøsamiske områder

Lokal mat fra arktiske strøk har et potensial for utvikling. Derfor er det tatt initiativ til et nordnorsk samarbeid om en felles matvarestrategi og matopplevelser. Det er allerede etablert en styringsgruppe som skal utforme en framtidig satsning på lokal mat. Både mat fra marine næringer, landbruk og reindrift skal inkluderes i denne spennende satsingen, som kan bidra til å øke verdiskapingen i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil i samarbeid med relevante aktører vurdere mulighetene for etablering av en felles regional merkevare og andre differensieringsstrategier gjennom kvalitetsutvikling og produktutvikling.

Det å utvikle merkevarer innenfor de viktigste produktsegmenter forankret i kundebehov, leveranser og kvalitet, må stå sentralt innenfor styrket og koordinert markedsarbeid. Sametingsrådet vil følge se nærmere på det arbeidet som sjømatnæringen gjør og vurdere mulige tilsvarende strategier i arbeidet med å fremme varer og produkter fra sjøsamiske områder ut i større marked.

8 Kvinner

8.1 Kvinner i fiskeriene

Fiskeriene har tradisjonelt vært mannsdominert med få kvinner ute på havet. Kvinnene har i midlertid hatt en viktig rolle på land som tradisjonell husmor(fiskarkvinne). En undersøkelse fra 1989-1990 viser at produksjon av fisk og familieliv intimt knyttet sammen. Fiskerkvinner ivaretok

en rekke aktiviteter og roller som mannen var avhengig av for å lykkes som fisker. Lineegning, regnskapsfører, bøting av redskaper, ordner med banker og finansiering, selvangivelsen, holdt oversikt med fangsten og oppgjør, arrangerte salg av fangsten, skaffet reservedeler, mat til mannskapet, rensket, hengte og saltet fisk, fisket sammen med mannen, rengjorde båt og redskap, vasket arbeidsklær, i tillegg til omsorgsoppgaver og lønnet arbeid. Selv om kvinnene senere "sluttet" å være fiskarkvinne så har de fortsatt beholdt rollen som ivaretakere av det sosiale livet og nettverket i kyst- og fjord samfunnene.

Når det gjelder kvinnelige fiskere som har fiske som hoved yrke, så har antallet i perioden 1993 – 2015 steget både i Finnmark fra 26 til 48 og for Troms fra 18 til 27. I Nordland var tallet både i 1993 og 2015, 68 kvinnelige fiskere.

8.2 Kvinner i fiskeindustrien

Kvinnene har også vært svært viktige i den landbaserte filetproduksjonen som var en stor industri på kysten av Nord-Norge i andre del av forrige århundre. Filetproduksjonen er fortsatt en viktig næring, men ikke like stor grad som den var. I industrien var det allerede før industrialiseringen en sterk kjønnsdeling mellom kvinne og mannsoppgaver. Den kjønnsdelte arbeidsinndelingen fortsatt i fabrikkhallene. Kvinner var kuttere, pakkere og drev med veiing langs samlebandet. Kvinners arbeidsoppgaver hadde mindre status enn menns arbeidsoppgaver. Menn var i ledelsen og på kaia og betjente maskinene. I fiskeriindustrien var 93% av topplederne menn, mens 72,5 % av mellomlederne og 74,6 % av lederne på laveste ledernivå var menn. Kvinnelige ledere var ansatt i administrasjonen og mannlige ledere både i administrasjonen og i produksjonsrelaterte stillinger.